

והרי באות ב' בלכד ברא את העולם, והלא (ואת) אמרת בתורה פולה ברא את העולם. בתורה כלה ברא את העולם? ! אלא, מלמד שעשה הקדוש ברוך הוא לאות בי"ת, כמין קומטרא דאסקופא זו, וכל האותיות באות ומראות בה את פחן, וכל האותיות עמדו בה. לפיכך, בתורה ממש השגיח הקדוש ברוך הוא וברא את עולמו. (והו

שכתוב (משלי ח) ה' קנני ראשית דרכו)

רב הונא אמר, בא וראה, שאין הקדוש ברוך הוא מקפח שכר כל בריה. אף על פי שהאותיות נכנסו למפרע, תש"ר, והדיחן מלפניו, ונתן הקדוש ברוך הוא הכבוד לאות ב' - כשבא לברא את עולמו, בא וצרפן לאות ב', שכתוב בראשית. הרי לה תש"ר, ואות א, ואות יו"ד, נצטרפו עמה.

ואות ב' נטלה כל האותיות עמה, והקדוש ברוך הוא ברא בהם את עולמו. והאותיות כלם נקראו לפניהם. מה הטעם? מפני שנבראו אלפים שנה קדם שנברא העולם. ובתורה, שנקראה לפניהם, ברא הקדוש ברוך הוא את עולמו. זהו שכתוב (תהלים קב) לפניהם הארץ יסדת ומעשה ידיך שמים.

רבי חנינא אומר, מאותם דברים שעלו במחשבה קדם שברא הקדוש ברוך הוא את עולמו - ישראל עלה במחשבה, מפני שהם ראויים לקבל התורה. וכל האותיות נכתרו בראשו. כיון שעלה במחשבה, כביכול עמד הקדוש ברוך הוא, וחקק בו את התורה, וכל האותיות נכתבו (נכתרו) בראשו.

ועליו נתקיימה התורה. זהו שכתוב (רות ד) וזאת לפניהם בישראל. ואין זאת אלא התורה, שהיא קדם לישראל. לפניהם אלו האותיות. והכל היה חקוק ונרשם בישראל.

את העולם, והלא (ואת) אמרת בתורה פולה ברא את העולם.

אלא מלמד, שעשה הקדוש ברוך הוא לאות בי"ת, כמין קומטרא דאסקופא זו, וכל האותיות באות ומראות בה את פחן, וכל האותיות עמדו בה. לפיכך, בתורה ממש השגיח הקדוש ברוך הוא, וברא את עולמו. (הדא הוא דכתיב (משלי ח כב) יהו"ה קנני ראשית דרכו).

רב הונא אמר, בא וראה, שאין הקדוש ברוך הוא מקפח שכר כל בריה, אף על פי שהאותיות נכנסו למפרע, תש"ר, והדיחן מלפניו, ונתן הקדוש ברוך הוא הכבוד לאות ב'. כשבא לברא את עולמו, בא וצרפן לאות ב', דכתיב בראשית. הרי לה תש"ר, ואות א', ואות יו"ד, נצטרפו עמה.

ואות ב' נטלה כל האותיות עמה, והקדוש ברוך הוא ברא בהם את עולמו. (דף קז ע"ב) והאותיות פולם נקראו לפניהם. מאי טעמא, מפני שנבראו אלפים שנה קודם שנברא העולם. ובתורה שנקראה לפניהם, ברא הקדוש ברוך הוא את עולמו. הדא הוא דכתיב, לפניהם הארץ יסדת ומעשה ידיך שמים.

רבי חנינא אומר, מאותם דברים שעלו במחשבה, קודם שברא הקדוש ברוך הוא את עולמו, ישראל עלה במחשבה, מפני שהם ראויים לקבל התורה. וכל האותיות נכתרו בראשו. כיון שעלה במחשבה, כביכול עמד הקדוש ברוך הוא, וחקק בו את התורה, וכל האותיות נכתבו (נכתרו) בראשו.

ועליו נתקיימה התורה. הדא הוא דכתיב, וזאת לפניהם בישראל. ואין זאת אלא התורה, שהיא קודם לישראל, לפניהם אלו האותיות. והכל היה חקוק ונרשם בישראל.

וְזֹאת הַתְּעוּדָה, זוּ תִלְמוּד יְרוּשָׁלַּמִי. דְּכַתִּיב, (ישעיה ח ז) צוֹר תְּעוּדָה חֲתוּם תּוֹרָה בְּלִמְדֵי. בְּאֶרֶץ יִשְׂרָאֵל, שָׁם נִקְרְאוּ לְמוּדֵי ה', וְשָׁם הָיוּ, וְלֹא בַחוּץ לְאֶרֶץ. וְכַתִּיב, (שם פסוק כ) לְתוֹרָה, וְלַתְּעוּדָה. וְעַל הַתְּמוּרָה, זוּ תִלְמוּד בְּבִלִי, שֶׁפִּלְפְּלוּ בְּלִשׁוֹן יְהוּדִית, וְהַפֵּל הָיָה לְפָנָי הַקָּדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא, קוֹדֵם שֶׁפָּרָא הָעוֹלָם.

וְזֹאת הַתְּעוּדָה - זוּ תִלְמוּד יְרוּשָׁלַּמִי, שֶׁכְּתוּב (ישעיה ח) צוֹר תְּעוּדָה חֲתוּם תּוֹרָה בְּלִמְדֵי. בְּאֶרֶץ יִשְׂרָאֵל, שָׁם נִקְרְאוּ לְמוּדֵי ה', וְשָׁם הָיוּ, וְלֹא בַחוּץ לְאֶרֶץ. וְכַתִּיב (שם) לְתוֹרָה, וְלַתְּעוּדָה. וְעַל הַתְּמוּרָה - זוּ תִלְמוּד בְּבִלִי, שֶׁפִּלְפְּלוּ בְּלִשׁוֹן יְהוּדִית, וְהַפֵּל הָיָה לְפָנָי הַקָּדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא קֹדֵם שֶׁפָּרָא הָעוֹלָם.

רַקִּיִּים כֹּל דָּבָר, זֶה בְּרִית מִלָּה, שֶׁהוּא קִיּוּם כֹּל הַתּוֹרָה. שֶׁלֹּף אִישׁ נֶעֱלוֹ, זוּ מִצְוֹת חֲלִיצָה. וְנִתְּן לְרַעְהוּ, זוּ מִצְוֹת יְבוּם. (מִכָּאן אָמַר רַבִּי עֲקִיבָא מִצְוֹת חֲלִיצָה קוֹדְמִת לְמִצְוֹת יְבוּם). וְזֹאת הַתְּעוּדָה בְּיִשְׂרָאֵל, מִכָּאן אָמַר רַבִּי עֲקִיבָא, מִיּוֹם שֶׁחָרַב בֵּית הַמִּקְדָּשׁ, נִגְדְּעוּ אֲלוּפֵי עֲצָה, וְהִדְעוּת מְשׁוּבָשׁוֹת, וְהִלֵּב אֵינּוּ קָיָים עַל בּוּרִיו, וְהוֹלֵךְ הַכֹּל אַחֵר מֵרְאִית הָעֵינַן.

רַקִּיִּים כֹּל דָּבָר - זֶה בְּרִית מִלָּה, שֶׁהוּא קִיּוּם כֹּל הַתּוֹרָה. שֶׁלֹּף אִישׁ נֶעֱלוֹ - זוּ מִצְוֹת חֲלִיצָה. וְנִתְּן לְרַעְהוּ - זוּ מִצְוֹת יְבוּם. (מִכָּאן אָמַר רַבִּי עֲקִיבָא, מִצְוֹת חֲלִיצָה קוֹדְמִת לְמִצְוֹת יְבוּם) וְזֹאת הַתְּעוּדָה בְּיִשְׂרָאֵל, מִכָּאן אָמַר רַבִּי עֲקִיבָא, מִיּוֹם שֶׁחָרַב בֵּית הַמִּקְדָּשׁ, נִגְדְּעוּ אֲלוּפֵי עֲצָה, וְהִדְעוּת מְשׁוּבָשׁוֹת, וְהִלֵּב אֵינּוּ קָיָים עַל בּוּרִיו, וְהוֹלֵךְ הַכֹּל אַחֵר מֵרְאִית הָעֵינַן.

אָמַר רַבִּי יוֹדָאי, מִצְוֹת יְבוּם מְשׁוּבַחַת. וְהַמְקִיִּים מִצְוֹת יְבוּם לְשִׁמָּה, נֶעֱשָׂה שׁוֹתֵף לְהַקְדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא. וְהַמְקִיִּים מִצְוֹת יְבוּם זֹכָה לְשִׁמוֹ הַגָּדוֹל בְּרוּךְ הוּא כִּיחֻזְקָאֵל, דְּכַתִּיב, (יחזקאל לו ז) וַיְהִי קוֹל כְּהַנִּבְּאִי וְהִנֵּה רַעַשׁ, שֶׁנִּבְּוֵאתוֹ הִיָּתָה בְּרַעַשׁ וְלֹא בְּנִחַת.

אָמַר רַבִּי יוֹדָאי, מִצְוֹת יְבוּם מְשׁוּבַחַת. וְהַמְקִיִּים מִצְוֹת יְבוּם לְשִׁמָּה, נֶעֱשָׂה שׁוֹתֵף לְהַקְדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא. וְהַמְקִיִּים מִצְוֹת יְבוּם זֹכָה לְשִׁמוֹ הַגָּדוֹל בְּרוּךְ הוּא כִּיחֻזְקָאֵל, שֶׁכְּתוּב (יחזקאל לו ז) וַיְהִי קוֹל כְּהַנִּבְּאִי וְהִנֵּה רַעַשׁ, שֶׁנִּבְּוֵאתוֹ הִיָּתָה בְּרַעַשׁ, וְלֹא בְּנִחַת.

רַבִּי חֲזַקְיָה (חֲנִינָא) אָמַר, גְּדוּלָה מִצְוֹת יְבוּם, שֶׁהַמְקִיִּים מִצְוֹת יְבוּם לְשִׁמָּה, נֶעֱשָׂה שׁוֹתֵף לְהַקְדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא. דְּכַתִּיב, וְלֹא יִכְרַת שֵׁם הַמֵּת. וְכַתִּיב, (מ"א ח כה) וְלֹא יִכְרַת לָךְ אִישׁ וְגו'.

רַבִּי חֲזַקְיָה (חֲנִינָא) אָמַר, גְּדוּלָה מִצְוֹת יְבוּם, שֶׁהַמְקִיִּים מִצְוֹת יְבוּם לְשִׁמָּה, נֶעֱשָׂה שׁוֹתֵף לְהַקְדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא, שֶׁכְּתוּב (רות ד) וְלֹא יִכְרַת שֵׁם הַמֵּת. וְכַתִּיב (מלכים א-ח) וְלֹא יִכְרַת לָךְ אִישׁ וְגו'.

רַבִּי חֲנִינָא לְטַעְמִיָּה, וְנִתְּן לְרַעְהוּ, זוּ מִצְוֹת יְבוּם. מֵאֵי וְנִתְּן לְרַעְהוּ. אָמַר רַבִּי חֲנִינָא, מְשַׁל לְאָדָם שֶׁהָיָה טוֹעֵה בְּמִדְבָּר, בְּמָקוֹם לְסֻטִּים וְחַיּוֹת. פִּיּוֹן שֶׁרְאוּהוּ לְסֻטִּים טוֹעֵה, עֲמָדוֹ עָלָיו, וְהַפּוּהוּ, וְקִפְחוּ כֹל שִׁכְרוֹ וְכָל עֲמָלוֹ.

רַבִּי חֲנִינָא לְטַעְמִיָּה, וְנִתְּן לְרַעְהוּ - זוּ מִצְוֹת יְבוּם. מֵהוּ וְנִתְּן לְרַעְהוּ? אָמַר רַבִּי חֲנִינָא, מְשַׁל לְאָדָם שֶׁהָיָה טוֹעֵה בְּמִדְבָּר בְּמָקוֹם לְסֻטִּים וְחַיּוֹת. פִּיּוֹן שֶׁרְאוּהוּ לְסֻטִּים טוֹעֵה, עֲמָדוֹ עָלָיו וְהַפּוּהוּ, וְקִפְחוּ כֹל שִׁכְרוֹ וְכָל עֲמָלוֹ.

שָׁמַע חֲבִירוֹ, זִינן עֲצָמוֹ וְהִלָּךְ וְהוֹצִיאוּ מִיָּדָם, עָרוֹם מִכָּל. מָה עָשָׂה, בְּנָה לוֹ בֵּית, וְנָתַן לוֹ מִתְּנוּת, וְעָשָׂה לוֹ מִלְּבוּשִׁים אַחֲרִים וְנָתַן לוֹ. בָּא וּלְבַשׁ אוֹתָם הַמְּלֻבוּשִׁים, וַיֵּשֶׁב בְּאוֹתוֹ הַבֵּית, וְהִתְחִיל לְהַרְוִיחַ כְּבַתְחֻלָּה. וְזֶה וְנָתַן לְרַעְהוּ וְדָאִי.

וְזֹאת הַתְּעוּדָה בְּיִשְׂרָאֵל, וְלֹא בְּעוֹבְדֵי כּוֹכָבִים, שֶׁלֹּא נִתְּנָה לָהֶם מִצְוָה זוֹ, וְעָלִיהֶם כְּתוּב (ירמיה י) יֹאבְדוּ מִן הָאָרֶץ וּמִתַּחַת הַשָּׁמַיִם אֲלוֹ. וְאִין לָהֶם תְּקוּמָה לֹא בְּעוֹלָם הַזֶּה וְלֹא בְּעוֹלָם הַבָּא, שְׁכַתוּב (ישעיה כו) מֵתִים בַּל יִחְיוּ רְפָאִים בַּל יִקְוּמוּ וְגו'.

וַיֹּאמְרוּ כָּל הָעָם אֲשֶׁר בִּשְׁעַר הַהֲזַקְנִים עֲדִים יִתֵּן ה' אֶת הָאִשָּׁה אֶל בֵּיתְךָ כְּרַחֵל וּכְלָאָה וְגו' (רות ד). מִכָּאֵן שְׂאִין מְבָרְכִין שְׁבַע בְּרָכוֹת אֲלֵא לְבַתּוּלָה שְׁנִקְרָאת כְּלָה, שְׁכַתוּב (ישעיה סב) כִּי יִבְעַל בְּחֹר בְּתוּלָה וְגו', וּמִשׁוֹשׁ חֲתָן וְגו'.

אֲבָרְ אֶלְמָן וְאֶלְמָנָה מְבָרְכִים אוֹתָם כְּעִין שְׁבַע בְּרָכוֹת, כְּעִנְיָן בְּעוֹז וְרוּת. (דְּאָמַר ר' חֲנִינְיָא בְּעוֹז וְרוּת) אֶלְמָן וְאֶלְמָנָה הִיוּ, וּבְרָכוּ אוֹתָהּ כְּעִין שְׁבַע בְּרָכוֹת, שְׁשִׁבַח בְּתוּלָה עַל בְּעוּלָה בְּבָרְכוֹת וּבְמִתְּנוּת. זוֹ נִקְרָאת כְּלָה, וְזוֹ לֹא נִקְרָאת כְּלָה, שְׁכַתוּב כִּי יִבְעַל בְּחֹר בְּתוּלָה יִבְעִלוּךְ בְּנִיךָ וּמִשׁוֹשׁ חֲתָן עַל כְּלָה.

כְּעִין שְׁבַע בְּרָכוֹת שְׁבָרְכוּ לְבַעֲזוּ. מָה הֵם? זֶהוּ שְׁכַתוּב וַיֹּאמְרוּ כָּל הָעָם אֲשֶׁר בִּשְׁעַר וְכָל הַהֲזַקְנִים עֲדִים. א' - יִתֵּן ה' אֶת הָאִשָּׁה הַבָּאָה אֶל בֵּיתְךָ. ב' - כְּרַחֵל. ג' - וּכְלָאָה. ד' - אֲשֶׁר בְּנוֹ שְׁתִּיחָה אֶת בֵּית יִשְׂרָאֵל. ה' - וְעָשָׂה חֵיל בְּאֶפְרָתָה. ו' - וַיִּקְרָא שֵׁם בְּבֵית לְחָם. ז' - וַיְהִי בֵּיתְךָ כְּבֵית פָּרִץ. וּבְשִׁבְיָל הַכְּבוֹד מְבָרְכִים בּוֹרָא

שָׁמַע חֲבִירוֹ, זִינן עֲצָמוֹ, וְהִלָּךְ וְהוֹצִיאוּ מִיָּדָם, עָרוֹם מִכָּל. מָה עָשָׂה, בְּנָה לוֹ בֵּית, וְנָתַן לוֹ מִתְּנוּת, וְעָשָׂה לוֹ מִלְּבוּשִׁים אַחֲרִים וְנָתַן לוֹ. בָּא וּלְבַשׁ אוֹתָם הַמְּלֻבוּשִׁים, וַיֵּשֶׁב בְּאוֹתוֹ הַבֵּית, וְהִתְחִיל לְהַרְוִיחַ כְּבַתְחֻלָּה. וְדָא וְנָתַן לְרַעְהוּ וְדָאִי.

וְזֹאת הַתְּעוּדָה בְּיִשְׂרָאֵל, וְלֹא בְּעוֹבְדֵי כּוֹכָבִים, שֶׁלֹּא נִתְּנָה לָהֶם מִצְוָה זוֹ. וְעָלִיהֶם כְּתוּב, (ירמיה יא) יֹאבְדוּ מִן הָאָרֶץ וּמִן תַּחַת שָׁמַיִם אֲלֵה. וְאִין לָהֶם תְּקוּמָה, לֹא בְּעוֹלָם הַזֶּה, וְלֹא בְּעוֹלָם הַבָּא. דְּכַתִּיב, (ישעיה כו יד) מֵתִים בַּל יִחְיוּ רְפָאִים בַּל יִקְוּמוּ וְגו'.

וַיֹּאמְרוּ כָּל הָעָם אֲשֶׁר בִּשְׁעַר הַהֲזַקְנִים עֲדִים יִתֵּן ה' אֶת הָאִשָּׁה הַבָּאָה אֶל בֵּיתְךָ כְּרַחֵל וּכְלָאָה וְגו'. מִכָּאֵן, דְּאִין מְבָרְכִין שְׁבַע בְּרָכוֹת, אֲלֵא לְבַתּוּלָה שְׁנִקְרָאת כְּלָה. דְּכַתִּיב, (שם סב ה) כִּי יִבְעַל בְּחֹר בְּתוּלָה וְגו', וּמִשׁוֹשׁ חֲתָן וְגו'.

אֲבָרְ אֶלְמָן וְאֶלְמָנָה, מְבָרְכִין לָהּ כְּעִין שְׁבַע בְּרָכוֹת. כְּעִנְיָן בּוֹעֲז וְרוּת. (דְּאָמַר ר' חֲנִינְיָא בְּעוֹז וְרוּת) אֶלְמָן וְאֶלְמָנָה הִיוּ, וּבְרָכוּ לָהּ כְּעִין שְׁבַע בְּרָכוֹת, דְּשִׁבַח בְּתוּלָה עַל בְּעוּלָה בְּבָרְכוֹת וּבְמִתְּנוּת. זוֹ נִקְרָאת כְּלָה, וְזוֹ לֹא נִקְרָאת כְּלָה, דְּכַתִּיב כִּי יִבְעַל בְּחֹר בְּתוּלָה יִבְעִלוּךְ בְּנִיךָ וּמִשׁוֹשׁ חֲתָן עַל כְּלָה.

כְּעִין שְׁבַע בְּרָכוֹת שְׁבָרְכוּ לְבַעֲזוּ. מָאֵן אִינוּן, הַדָּא הוּא דְּכַתִּיב, וַיֹּאמְרוּ כָּל הָעָם אֲשֶׁר בִּשְׁעַר וְכָל הַהֲזַקְנִים עֲדִים. א', יִתֵּן ה' אֶת הָאִשָּׁה הַבָּאָה אֶל בֵּיתְךָ. ב', כְּרַחֵל. ג', וּכְלָאָה. ד', אֲשֶׁר בְּנוֹ שְׁתִּיחָה אֶת בֵּית יִשְׂרָאֵל. ה', וְעָשָׂה חֵיל בְּאֶפְרָתָה. ו', וַיִּקְרָא שֵׁם בְּבֵית לְחָם. ז', וַיְהִי בֵּיתְךָ כְּבֵית פָּרִץ.

וּבְגִינָן יִקְרָא, מְבָרְכִין בּוֹרָא פְּרִי הַגֶּפֶן לְאֶלְמָן